

Na drevesu tvojega življenja . . .

Na drevesu tvojega življenja, otrok moj, je vzbrstela nova mladika, in nizu tvojih let je dodal Čas še eno jagodo. Ali je nanizal biser-jagodo, ali samo malovreden kremen?

Pogovoriva se!

Eno leto, eno od onih, ki ti jih je odmeril Stvarnik tvoj, je odšlo. Izginilo je v večnost in ne bo ga več nazaj. Ali premišljuješ, ali čutiš, kaj to pomeni? Kratka se ti zdi danes ta doba. Jeli: dan je bil dolg in večer, leto pa, oj leto je odbrzelo. Zbežalo je in ni ga več. Danes deček, jutri mlad mož, in še nekaj časa, pa boš starec gledal nazaj na pot po življenju, in do smrti bridko ti bo v duši — zavoljo zamujenih mladih dni.

Povedali so ti, otrok moj, priliko o tistem, ki je šel in zakopal talente. Si li ti porabil preteklo leto, si množil talente, od Boga ti v varstvo dane? Glej, odgovor bo tirjal Sodnik, težak, neizprosni odgovor za vsako brezplodno uro. Tega ne pozabi, na ta odgovor misli v šoli in doma, na beli cesti in na cvetoči poljani, pri delu in v igrah. Srce ti je mehko, dovzetno, duh prožen, svež in čil: ne trati svojih dni! Carpe diem — so učili Rimljani svoje sinove. »Zgrabi dan!« da ti ne uide brez koristi. To leto in še nekaj let gradiš temelje tisti hiši, ki ji pravimo bodočnost, in če zdaj ne boš zidal marljivo in po redu, kako boš zložno stanoval enkrat med majavimi zidovi, kako pod ničvredno streho? Kar se učiš danes, kar ti razlagajo učitelji tvoji, zveš od očeta, matere — vse ti bo hodilo v življenju prav, in vsega boš znal še premalo. Ker življenje, deček moj, življenje je drugačno, kot ga vidiš ti. Brez usmiljenja in maščevalno ti bo plačevalo dan na dan, kar bi zdaj zanemaril, opustil, pokopal . . .

To leto in še nekaj let gradiš!

* * *

Sreče ti voščim za novo leto: Ker je sreča odkrito oko, ti želim jasne, kot je solnce na nebu; ker je sreča veselo srce, ti želim radostne, kot je vigradi polèt, in ker je sreča mir v duši, ti želim pobožne, kot je vonj majskih šmarnic in belega limbarja sijaj.

Sreče ti želim za to novo leto in za vsa leta, ko gradiš in zidaš, da boš enkrat, moj deček, zdrav in klen slovenski mož, da boš enkrat, moja deklica, zorna in vrla slovenska žena!

Anton Žužek.

Jos. Vandot:

Roža z Mucne gore.

5.

oda je šumela in bobnela, da se je potresavala okrog Gaba zemlja. Visoko so škropile mrzle kapljice in močile fantu obraz in obleko. Bele, šumeče pene so se svetile srebrno v solncu, ki je bilo ravno prilezlo izza škrbastih, skalnatih gorâ. Gab je bil skoraj moker, in zazeblo ga je neprijetno. Dvignil se je s kamena in se je potresel, kakor da hoče stresti s sebe vse vodne kapljice. Potem pa se je razgledal okrog sebe in se je razveselil. Videl je, da je prišel do konca svoje poti. Pred njim se je razgrinjala prostrana, zelena planina daleč do širnih snežišč, ki so se belila pod skalovjem orjaških snežnikov, zapirajočih ozko sotesko. Žive stvari ni bilo tedaj na zeleni planini. V daljavi doli pa je stalo nekaj črnega, tik kraj ozkega borovega gozda. — »Hm, to bo pa pastirska koča,« se je razveselil Gab. »Lejte! Pa sem vendarle srečno prišel v Planico. Lepo bom zdaj živel tu v Planici. Na rožo - ponožo bom pozabil, in tudi na nesrečo, ki je butala vame v nedeljo in pondeljek... Nihče me ne bo iskal tu, še najmanj oče pa sosed. Brez skrbi bom zdaj — juhuhu!«

Lahkomiselni Gab je res zavrnil, pa še enkrat zavriskal, da je jekalo daleč po samotnem zagorskem svetu. Potem se je ozrl na desno,

kjer so strmele tik kraj njega visoke, razorane stene. In iz srede te stene je brizgala ravno nad njim voda, velika in hrumeča. V silnem slapu je padala s stene in je drvela v ozkem jarku v dolino. »To je Sava—Nadiža,« si je dejal Gab. »Tu je izvir naše korénške Save! Jojmene, kako je lepo tu v Planici! Bom ostal tu kar vse življenje in se nikoli več ne povrnem domov. Kaj pa naj iščem doma? Sosed bi mi očital, oče me pa zmerjal in pretepel, ker bom seveda jaz vzrok, da je poginilo šest ovac in dva pitana jarca. Ne grem domov, ne — naká, še nalašč ne grem! Grem rajši pogledat, kakšna je tista pastirska kočá tam doli. In bom videl, kako bo in kaj bo...«

Res je Gab preskočil vodo in se napotil preko zelene planine. Veselo je žvižgal, in v srcu mu je bilo lahko kot nekdej, preden je videl rožo-ponožo. Vedno bolj se je bližal borovemu gozdiču in samotni koči,

ki je stala kraj gozdiča. Pa je že bil v nji. Duri so bile sicer zapahnjene z debelim, lesenim zapahom. No, Gab se ni nič obotavljal, ampak je odrinil zapah in odprl duri. Stopil je čez prag in se je razgledal po ozki, nizki, umazani koči. Ničesar ni bilo v nji. Samo sredi kočé je stalo kameno ognjišče, in ob steni se je dvigal dolg lesen pógrad, ki je bil ves zastlan s suhim, bukovim listjem.

»Saj sem mislil, da bo še slabše tu!« si je dejal Gab. »Prav čedno se bo tu prenočevalo na pógradu, a še lepše se bo kuhalo na tem ognjišču. Samo, če bom imel kaj kuhati? Pa kaj me bo skrbelo zaradi kuhanja! Manjka se zajcev in druge živadi po gozdu, manjka se divjih koz po skalovju! Treba jih je samo ujeti, a ujame jih spreten človek lahko, ker je zverjad zabita kot cokla... Hencajte, pa bom res živel tu v Planici kakor tisti kraljevič iz Olentove dežele, ki so mi o njem pripovedovali naš stari oče. Kako, da sem se sinoči domislil Planice, pa ravno Planice! Prav je bilo —!«

Gab si je zadovoljno pomencal roke in v svojem veselju stopal z noge na nogo. Šel je potem iz kočice in je hotel pogledati še naprej. Toda našel je samo dva hleva, kamor se zateka živina ob huđi uri. In Gab je izprevidel, da ne bo našel nikjer nič boljšega. Saj je bil z vsem zadovoljen in še vesel, da je našel tako lepo in varno zavetje. Kaj naj zahteva še več?

»O, še medveda se mi ni treba bati,« se je veselil sam pri sebi. »Medved domuje kje tam doli v goščavi, pa mu je predaleč, da bi me hodil sem gor dražit. Malo me skrbi zavoljo njega, prebito malo —!«

Gab je šel nazaj na planino in se je vsedel ondi na visok kamen. Prijetno ga je ogrevalo solnce, ki se je spenjalo vedno više na visoko nebo. Tišina je vladala vse okrog po zagorskem svetu, in živ glas ni motil silne tišine. Gab se je že dodobra ogrel in vzela iz malhe kos kruha in sira. Domislil se je bil namreč, da od včeraj še ni nič jedel. Slastno mu je torej šel kruh in sir. Potem je pa jel premišljati, kaj bi počel ves ljubi dolgi dan. Ob tem premišljevanju so ga pa zmotili tihi, čudni glasovi, ki so prihajali dol iz gozdiča. Trikrat je zacingljaj nekje gori živinski zvonec, prav razločno zacingljaj, da se je Gab začudil. — »Čigava živina se le pase tam gori? Čudno, čudno... Vaška živina se še ne pase v Planici, ker je prezgodaj. Kako je zašla živina semkaj?«

A Gab ni utegnil dolgo razmišljati in ugibati. Zakaj hipoma je zaslišal debel in srdit glas, ki je govoril tam gori v goščavi: »Pa kam je izginila ta ovca beštjeva? Že vse jutro jo iščem, in nikjer je ni — v zemljo se menda ni vdrla? Nemara se je pa priklatil od kod kak malhar nepridipravski. Ovco mi je ukradel in pobegnul z njo v dolino. O, da človek še na samoti ni varen pred plažo tatinsko! Kamor se skrijem, povsod so za mano. Nepridipravi, ti zanikarni nepridipravi!«

Človek gori v goščavi se je jezil še dalje in naposled pričel robantiti na vso moč. A hipoma je utihnil, in ni ga bilo več slišati dolgo časa od nikoder. Gabu je bilo neprijetno, ker je mislil: nekdo je iz vasi, ki ga lahko izda doma očetu ali pa tudi sosedu. Zato se je hotel potuhniti še o pravem času, da ga ne zasači tisti človek. Pa je vstal in je stekel proti hlevu, da se skrije v njem. Toda skočil ni petkrat, pa ga je že pograbil nekdo za vrat. Neusmiljeno ga je pričel tresti in mikastil ga je, da je Gabu zapiralo sapo. Pa je vpil tisti človek nad Gabom: »Ti prikazen salamenska, ti nepridiprav! Zasačil sem te. Ovco si mi ukradel — najlepšo ovco! Nikogar ni bilo že od lani sèm v Planico; samo ti si prirokovnjačil danes semkaj, da si mi ukradel ovco. Nazaj jo boš dal — kam si jo skrnil?«

In mož ni čakal, da bi mu Gab odgovoril, ampak ga je mikastil in stresal kot mlado mače. V svoji togoti je vpil in kričal, da se je slišalo daleč v skalovje. Gab je otepal z rokami, z nogami je brcal, da bi se izmuznil iz trdih pesti, ki so ga držale kakor klešče okrog vratu. Toda ves njegov trud in napor sta bila zaman. Mož ga ni izpustil, ampak ga

tiščal še huje in vpil: »Kaj, ne boš zinil, pohajač tatinski? Če ne boš povedal, te bom obesil na stari mecesen tamle. Ali boš govoril — ali boš povedal?«

Pesti moževe so se malce razklenile, in Gab je prišel za trenutek do sape. Pa je zaječal: »Stojte, stojte, stric! Nobene ovce vam nisem ukradel, jaz že ne... Nobene ovce!... Stojte, stojte, stric — za božjo voljo — nehajte...«

A pesti so se spet stisnile, in Gaba je pričelo spet dušiti. Pa je mož kričal dalje s hripavim glasom: »Ovce mi nisi ukradel, praviš, ti poštajna? Pa kdo jo je ukradel potem, kdo, ko ni bilo letos še nikogar v Planico? O, glejte, kako se znaš lagati! Čakaj, čakaj! Pokažem ti že, da boš zelen in pisan! Še enkrat te vprašam: kam si skrtil ukradeno ovco?«

Spet so pesti malo popustile, in preplašeni Gab je mogel odgovoriti le to: »Stric, saj sem vam že rekel, da nisem ukradel nobene vaše ovce. Še videl nisem nobene nikjer... Usmilite se, stric, in poslušajte me, samo poslušajte!«

Zdaj so se moževe pesti popolnoma razklenile in so izpustile Gabov vrat. Gab je zazijal trikrat kakor postrv, če jo vržeš na suho. Lovil je sapo in prišel nazadnje vendarle do nje. A že ga je prijel tuji mož za rame in ga je potresel, da se je Gab skoraj prekopicnil. — »Zdaj pa govori po resnici in pravici, boš? Kam si skrtil ukradeno ovco? Dobro vem, da si jo ukradel samo ti. Pa ne taji, sicer ti bo gorje, če me le malo nalažeš!«

Gab je utegnil šele zdaj, da si ogleda malo bolj tujega moža. Mož je bil velik in močan. Oblečen je bil v sivo, rasasto obleko, in na glavi mu je tičal potlačen in na več mestih raztrgan, širokokrajn klobuk.

Hude so bile njegove oči, in obraz mu je bil ves razjeden od koz. Zato pa menda ni imel ni brkov ni brade, ampak vse lice mu je bilo golo. Gab je videl vse to in se je še bolj prestrašil hudega moža. Zato pa je sklenil roke in zaprosil: »Nikarte, stric, nikarte! Saj vam povem samo resnico. Prav nič ne vem za vašo ovco — še videl je nisem. Ravno zdajle sem prišel gor iz vasi. Komaj sem se razgledal malo tod okrog, pa ste me že pograbili, joj, stric — pograbili — —!«

A mož fanta še vedno ni izpustil, ampak je rekel srdito: »Če nisi ti ukradel ovce, pa kdo jo je potem ukradel? Nemara sta bila pa dva taka nepridiprava? Prvi je kradel, a ti si prežal in se potuhoval tod okrog? Povej mi, kje je oni drugi tat, da grem za njim in mu odvzamem ovco!«

Gab se je zvijal pod trdimi pestmi in sam ni vedel, kaj naj odgovori srditemu možu. A tedaj mu je šinilo v glavo in domislil se je medveda, ki ga je bil srečal davi doli v goščavi. Pa se je tudi spomnil, da je nesel medved v gobcu lepo pitano ovco, ki je bila pa že mrtva. Gab se je razveselil te misli in je dejal: »Že vem, že vem vse, stric! Samo medved vam je ukradel ovco. Jaz sem ga videl davi tam doli blizu doline in sem se ga prav hudo ustrašil. Medved je pa držal med zobmi ovco, pa ovca je bila že mrtva. Zdaj pa vem, da je bila tista ovca vaša...«

Mož je namršil obrvi in je pogledal s strašnim pogledom na Gaba. »Pobič, ne imej me za norca!« je zarjul. »Kaj lažeš o medvedu? Kje naj se pa vzame medved v naših krajih? — Preveč lažeš, pobič, s svojim gobezdanjem. Če mi zdajle ne poveš resnice, pa se te lotim —!«

»Stojte, stric, lepo vas prosim — stojte!« je zavriskal Gab v silnem strahu. »Res sem videl medveda, in res je nesel nekam v goščavo vašo ovco. Tisti medved je bil, ki sem mu bil vrgel doma kamen v hrbet, in je potem v nedeljo pobegnul tujemu, črnemu možu. Stric, zares je tako in ni nič drugače!«

»Hm,« je zagodel kozavi mož, a dolgo časa ni rekel nobene besede. S svojimi hudimi, temnimi očmi je motril Gaba od nog do glave in ga je tu pa tam nemilo potresel za rame. Nazadnje je pa le izpregovoril in vprašal: »Čigav si pa, pobič, in od kod?«

Brzo je Gab odgovoril, pa se ni prav nič pomišljal: »Jaz sem Gab, Lipnikov Gab iz Podkórena. To pomlad sem dopolnil deseto leto in pasem naše in sosedove ovce, ker pri sosedovih letos nimajo pastirja...«

Mož ga je zdaj potresel še enkrat in ga vprašal: »Zadnjikrat ti povem, Gab, ti Lipnikov Gab, govôri resnico! Kje je ovca? Kje je skrita? Kako naj pridem do nje?«

»Medved jo ima, stric, samo medved jo ima,« je odgovoril Gab s prepričanjem. »Zvlekel jo je v goščavo, in tam jo lahko najdete, če je ni zverina že požrl... Le pojdite pogledat, stric! Tam doli znabiti najdete medveda in vašo ovco...«

Kozavi mož je zarentačil nekaj hudega, Gaba pa je sunil naprej in ga je tiral v gozdič. Po ozki stezi ga je gnal in včasih ga še sunil v hrbet,

da se je Gab opotekel. — »Kaj li namerava z mano?« je premišljal Gab v svojem strahu. »Hudoben je in mi noče verjeti, pa če mu tudi povem resnico... Pa kdo je ta mož? Če bi imel dolgo in črno brado, bi rekel takoj, da je divji mož. Pa nima brade in zato ni divji mož. Nemara je pa kak hudoben razbojnik, ki je pobegnil s Poljan, kjer imajo rokomavhi svoje brloge?... Pa kako bi ukrenil, da bi mu ušel? Kaj dobrega pač ne namerava z mano. Hudo mi bo pri njem, če mu ne pobegnem na ta ali na oni način...«

Mož je pritiral Gaba iz gozdiča na ozko planotico, ki se je dotikala nedaleč širnega peščevja. To je segalo prav do ogromnega, zamrznjenega snežišča pod topim Jálovcem. Na tisti planotici je pa zagledal Gab dve koči. Prva je bila še precej obširna, druga pa manjša in temnejša. Naravnost do manjše kočice je gnal mož Gaba, odprl tam močna, lesena vrata in porinil Gaba v kočico.

— »Tu mi boš sedel, tu notri, dokler ne poveš resnice, in jaz ne najdem ukradene ovce,« je rekel s hudim glasom. Zaloputnil je potem težke duri, zapahnil jih z železnim zapahom in nato odšel proti drugi koči.

Gab je obstal sredi kočice. Temno je bilo vsepovsod okoli njega, ker kočica ni imela nobene okna. Le gori ob stropu je bila urezana med deskami majhna linica, in skozi njo je prihajalo malo, malo svetlobe. Gab se je ozrl okrog sebe. Ob desni steni je bilo nametano suho bukovo listje na velik kup. Drugega pa ni bilo v koči.

Gab je spoznal, da ga je kozavi mož res zaprl semkaj, a zaprl po krivici. Zato je skočil k durim in jih je potresal na vso moč. — »Slišite, stric, ali slišite?« je zavpil. »Zakaj ste me zaprli, ko vam pa nisem storil nič žalega? Medveda zaprite semkaj! Mene pa pustite v miru. Ali me slišite, stric? Izpustite me!«

Nihče mu pa ni odgovoril, naj je še tako butal ob duri. Gab je izprevidel, da je mož odšel in ga ni nikjer več blizu. Zato sta se ga polastila obup in huda jeza. Zagnal se je v steno in je poizkušal, če bi mogel izdreti iz nje kako desko. A deske so bile trdno pribite k tramovju in se niso vdale iz nje. Gab je uvidel, da zanj ni več rešitve. Zato je obupal nad begom in se je vrgel na kup suhega listja. Z rokami si je zakril obraz in je zajokal od jeze.

»Saj vem, kaj je —! Vsega tega je spet kriva tista roža-ponoža,« je ihtel, in debele solze so mu tekle po licu. »Prav ste imeli, stari oče, ko ste me svarili, naj ne trgam rože-ponože. Pa sem jo utrgal in sem se zraven še smejal... In Bog ve, kaj še vse pride? Nemara pride celó smrti pome, kakor je bila prišla po rajnkega Martina... Zakaj vas nisem poslušal in ubogal, stari oče, oj, stari oče!«

Gab je glasneje zajokal in klical starega očeta. A nihče mu ni odgovoril, in Gab ni slišal nikogar. Slišal je samo votlo šumenje in hrumenje savskega vreleca, ki je padal nedaleč nad planotico z visoke, strme skale...

Gorski:

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.

8. Potovanje na luno.

(Dalje.)

Ko je pa videl gospod profesor, da ne bomo prišli sami od sebe uganki do dna, je popravil svoje naočnike, vzel veliko njuho tobaka, nato nekajkratov močno kihnil ter obrisal svoj obraz z velikim višnjevim robcem. Potem nas je še enkrat premeril z vprašujočimi očmi, če morda vendarle ni kdo uganel, kaj vidimo skozi daljnogled — in ko smo dalje vsi molčali, je pričel sam pripovedovati sledeče:

»Čim omikanejši je postajal v stoletjih človek, tem več je razmišljal o božjem stvarstvu. Opazoval je zemljo, solnce, luno, zvezde, in s svojim umom je poizkušal prodreti celó v tajnosti vesoljstva. Tisočletja pa so smatrali ljudje zemljo za središče vsega stvarjenja, solnce in mesec za njeni slugi, druge zvezde za nekak okras neba. Da bi zamogle biti one male, svetle pičice na nebu velikanski svetovi, podobni naši zemlji, o tem se jim ni niti sanjalo. Ko je zaslutil neki atenski meščan veliko razdaljo do solнца in trdil, da je solnce veliko večje, kot se navadno misli, da

utegne biti celó tako veliko kot je grška dežela, imenovana Peloponez (150—200 km v premeru), so ga njegovi someščani zasmehovali kot bedaka.

Šele učenjak Kopérnik je leta 1453. ovrigel zmoto, da bi bila zemlja središče vesoljnega sveta, in je upostavil trditev, da je središče sonce, zemlja pa da mu je le spremljevalka. Naša zemlja je torej sama ob sebi le neznatna zvezdica, ki poleg milijonov in milijonov drugih mnogo večjih zvezd kroži okrog solnca, to pa stoji nepremično.

Plava pa okrog solnca najprej v večji ali manjši razdalji osem zemelj ali zvezd. Imenujemo jih zvezde premičnice ali planete. Najbližja solncu in tudi najmanjša premičnica se imenuje Merkur. Oddaljena je od solnca v srednji razdalji 57.000.000 km. Merkurjev premer znaša 4842 km, njegova vsebina je pa le dvajseti del vsebine naše zemlje. Za svoj obtek okrog solnca potrebuje le tri mesece. Ker se navidezno ne oddalji daleč od solnca, ga je mogoče opazovati tudi v jasni noči le redkokdaj. Vidi se samo zjutraj, in sicer pred solnčnim vzhodom, ali pa zvečer takoj po solnčnem zahodu.

Druga premičnica je V e n e r a , imenovana navadno večernica ali jutranjica. Njena srednja razdalja od solnca znaša 108.000.000 km. Po velikosti je le malo manjša od naše zemlje, njen premer znaša 12.190 km, za svoj obtek okrog solnca pa rabi 224 dni. V svoji ugodni legi se nam kaže kot najsvetlejša zvezda na nebu.

Tretja premičnica je naša z e m l j a , ki je le malo večja od Venere. Njen premer znaša 12.756 km. Oddaljena je od solnca 149.500.000 km; vendar je ta razdalja še danes za 50.000 km negotova. Zemlja pa pride okrog solnca v enem letu, t. j. v 365 ali 366 dneh.

Okrog naše zemlje pa kroži telo, ki mu pravimo m e s e c ali l u n a . Glejte, otroci! Uprav površje lune smo gledali prejle skozi daljnogled...«

Vsi smo se ob teh profesorjevih besedah začudeni spogledali. Obenem pa se nam je zazdelo, da res celo s prostim očesom opazimo na luni nekaj podobnih marog, kot smo jih opazili skozi daljnogled, seveda sto- in še večkrat povečane. Hlapčtovemu Ivanu se je pa tedaj na glas zazdehalo: zakaj malo preveč učene in velike so bile zanj številke, ki nam jih je našteval učeni gospod profesor, in ni mu mogel več slediti. To je opazil tudi gospod profesor. Ustrašili smo se tega, kajti vedeli smo, da gospod profesor ni prijatelj nevljudnih navad — in med te spada tudi zdehanje vpričo drugih ljudi. Toda v tem slučaju ni bilo nič hudega. Le nekoliko potolažil je gospod profesor Ivana v njegovem dolgočasju, rekoč: »Otroci! Še malo potrpljenja s številkami in luno, potem pa vam povem lepo povest o luni.« In te besede so tudi Ivana vzdramile k pozornosti. Uprl je namreč iznova svoje dremotne oči v gospoda profesorja.

(Nadaljevanje.)

*Zmagalec,
pozdravljen!
Donesi
sreče nam!*

Bistriška:

Listki lepote.

ladost! Ti živa, bogata, lepa, brezskrbna! Zunaj je zima, a jaz mislim nate. Burja tuli; jaz te pozdravljam. Mraz reže: jaz te ljubim. Ti lepa moja mladost!

Utrga se list, pade v vodo, a ne umre. Tako ni umrla moja mladost, ni umrlo moje čudežno lepo hrepenenje.

Moravče, dolina moravska! Vrhpolje — lastavičje gnezdo, drobno in tiho, obsežno in glasno. Vasica, kupec hišic z rdečimi kopicami. Med njimi izrazita kranjska žilica — slamnata streha. Pozdravljeno, Vrhpolje, pozdravljena polja vsa, s sanjo prepojena, pozdravljena njivica pod trojiškim hribom, vsa v lepoto ovenčana!

Iz davnih dni mi sije bajna lučka, me greje, boža in pestuje.

Tam pod trojiškim hribom njiva zelena. Na njej drhteči rdeči cvetovi detelje. Jutro samo solnce, solza blesteča slehern cvet. Pašniki zeleni, rožnati, vsi s solncem prežeti, z lepoto oblitni.

Večer sama božajoča pravljica. Drobní palčki priplešejo iz rosnih kapljic, vsak v ročici trepetajočo lučko, in iz očesec rož se dvigajo bela skrivnostna bitja — vile. Vse pleše, vse gori — ena sama čudezna pesem med nebom in zemljo.

Privriskali smo predrzni pastirčki na pašnik. Zdrave kravice so zavonjale dobroto rož in trav, pa so mulile. Mi smo pa govorili, modrovali v otroški govorici. Pastirčki so odhiteli v solnčno daljavo, med rožnato lepoto je stopala duša v daljave, v rožnate gaje.

Ondi daleč so se dramile Kamniške planine v solnčnem objemu. Rdela je Brana, v solnčnem trepetu se je odkrivala Planjava in Kamniško sedlo — tiha senca, globoka tajna. Zaželeli smo si peruti in telesec majhnih ptičic, da bi sfrčali vrh planin. Lojze je govoril o Nandetu — rokovnjaško

trdi butici. »Oj, to bi ga zvrnil čez skale v prepad! To bi ga — hu, hu!« — »Ja, kako ga boš, ubožec, če ga pa ni več, in če bi bil — oj, Lojzek lojzasti — tvoja ročica bi se zdrobila samo, če bi se dotaknil Nandeta za rokav. Kaj Nande! Mi bi radi tja na tiste špice, kjer tako sije solnce! O, da smo tam!« Joža najrazumnejši nas je hudo posvaril: »Kdo bo pa odganjal našo živino od Mahkotove njive — ha — kdo? To pa to — pastirji! Kaj poreko oče in mati, če sfrčite v gore?« Takrat Lojzek, Tonček in jaz — kar hkratu smo zapeli: »Z gorâ bomo gledali na naše kravice, in Tonček bo zapiskal na prste, če se bo katera izpozabila, in bo spet ubogala.«

Poredni Joža! Kot gora je zrastel pred nami, nategnil usta do ušes — ho — ho — ho! — tlesk z rokami, bunk z nogami, pa se je režal in režal, nam pa so solze zalivale oči: »Ovbe-no vi bebčki, kje so gore, in kje so naše kravice!« — Saj res — o, kje so planine? — Moje oči so izplamenele in pile lepoto daljnih planin.

V duši je vstal čudnosladak nemir — hrepenenje po planinah...

*

Solnce vriska, zrele trave šume, zlato žito poje v solncu, bela marjetica lovi žarke zlatega solnca do svojega srca. Tam za vasjo so boršti. Tiha Javorška vas se igra v luči božji — hišice kakor srebrni metuljčki. In boršti so kakor pesem, kakor molitev. Smreke molčeče in ponosne, bukve v zeleni obleki — samo zdravje, ob njih pritlikavci — grmički — otroci, ki bi radi k nebu, pa ne morejo. Poletna vročina objema zemljo, puhti iz njiv, se vije od belih cest naprej, naprej. Samo gozdovi so hladni, sladki, skrivnostni.

Sredi mahovitih tal kličejo borovnice in vabijo: »Pridite, otročički, sladak je naš sad, in črna naša barvica! Pridite, da bodo vaši želodčki sladki, ustka črna in prstki pisani — oj, kako!«

Kakor mladi konjički smo odvriskali proti gozdovom. Gozd vabi na svatbo, v živi, vriskajoči lepoti plešejo rdeče jagode, piskajo živobarvne ramšelje, in točijo sladko medičko črne borovničke. In smo šli... Po rebri navzgor, zavili na desno in obtičali kakor ukovani s tisočerimi nevidnimi vezmi med mahom in borovničevjem. Stric Miha — stara, krepka korenina, s pipo v ustih in težko naduho v prsih — nas ni mogel dohajati. Kdo bo lovil mladost, hitro kakor srnica, glasno kakor ropotača? »Hoj, stric, dobri stric, tu smo! Poglej, kako brusimo zobe in sladimo »ževodčke!« Lončki so še prazni, mi pa že vsi črni kakor zamorčki.« In stric — draga duša, najboljša družba naša — je prisedel. Ubožec, kako piha! »Ná, stric, ná, jej, jej, jej!«

»Vi zvitorepci potepinski, nič ne bo povestic zvečer, in z gorjačo vam zrahljam kosti, ker ste me pustili samega. Lahko bi me požrl kosmati medved Jáka, ali pa bi me odrl krvi željni volk-kozolk.«

»O, tisto pa ne, strica pa ne! Nič ne bodi hud, nikoli več! Ná, jej, jej, saj si naš, in mi smo tvoji! O, kako si naš!«

Vsi smo se zagnali vanj, hoteč pokazati, kako zelo je stric Miha naš. Črne ročice so ga objemale, zamorske ustnice poljubljale.

Vse nam je odpustil dobri stric. Z nami je vriskal in pel in nam kazal — posebno meni — najbogatejša mesta črnic. Lončki so se smejali v naših rokah, do vrha napolnjeni s sladkimi borovnicami. »Domov bo treba, paglavčki!« — »Že gremo, stric!« In smo šli — počasi s stricem, da bi ne pritacal kosmati Jaka in hudi volk. O, strica ne damo za ves svet ne!

Tam doli je pa molčala vas. Prva slutnja mraka je plavala preko streh, in zlato jabolko na cerkvi se je s tiho senco slovilo od vročega dneva.

Ko smo stopili v vas pred drago domačo hišico, so že angelčki užigali na nebu lučke.

Sobota popoldan. Vrhpoljska cerkev diši po rožah. Bele stene pijó solnce, zvonovi vriskajo preko bogatije zelenih borštov, glasovi drhte preko zlatega žita, se potaplajo v dalji in družijo s sosedi.

*

Sobota popoldan. Delopust. Močne roke čedijo hiše, pomivajo, brišejo. V srcih je veselje, v dekliških očeh čudežen blesk. — Kaj pa otroci? Glej, Joža! Znamenja čaka. Pomigne mati. In sfrčali smo metuljčki.

Sredi polja belo znamenje. Bogastvo ga je sezidalo, ljubezen zasnovala. V njem lep kip Brezmadežne. Obraz sladkost, oči milina in dobrotá. Koliko src je že jokalo pred njo, koliko oči, koliko duš je klicalo, prosilo, zaupaló. Mehke ročice otrok so se sklepale v molitev, trde, trpeče so se dvigale in prosile tolažbe srcu, pomoči duši, zdravja telesu. In Marija je slišala in uslišavala; žarki njenih oči so delili zdravje, moč duši, radost srcu...

Sobota popoldne. Otroci krasé, čistijo in venčajo. Bele in rdeče rože se klanjajo, drhteče zelenje se tesno ovija kipa. Kar kosali smo se, kdo bo več in lepše poklonil Mariji.

In Joža? Oj, ti zdravi, dobri, veseli fant! Kako srečne so bile te ure tebi in nam! Zašumele so trave, zašepetali cvetovi, zadrhteli listi in naša srca so molila: Veš, o Marija.

Dan se je pretil v mrak. Tisočero luči je prižgal angelček na nebu, tisočero se jih ukresalo med travami, in iz hišic so zrle radovedno, zvedavo. »No, Joža, še lučko prižgimo!«

Mrak, tihota — svečanost. Rdeča lučka je vztrepetala, in sladak trepet je objel belo, tiho kapelico. Večerni zvon je zamolil večerno molitev. Kakor mehko božanje se je zlilo v naše srce: »Zdrava, o zdrava, Marija!«

Lučke na nebu so močnejše, lučke na zemlji svetleje, v srcih otrok najlepša luč.

Tih blagoslov so sprejele naše dušice. Varno, z lepoto v srcu, smo stopali med pesmijo trav in žit k domu. V dalji so blestele lučke na Kamniških planinah.

Danes? Kdo venča znamenje belo sredi polja? Lojze, Tone, Jože — kje ste? — Prvi leži v razbičani ruski zemlji. Drugi je iztrepetal pod črno laško roko. In Joža? — Mladega, zdravega, dobrega je stisnilo življenje, mu izpilo kri, in še za mrzlimi ustnicami je kipelo hrepenenje. —

In jaz? Sredi polja znamenje belo, pozdravljeno! Sladka zemljica, prepojena s sanjami in z lepoto, pozdravljena! Kakor bogata luč gori spomin v mojem srcu.

Oj, otroci, spravite spomine — lepe, čiste spomine svoje mladosti v skrit hram svoje duše, da vam v dnevih, ko bo kovalo življenje po vas s svojo železno roko, v dnevih grenkob in žalosti, ne umre duša.

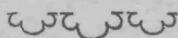
Lepa mladost — velika sreča!

Mladinski novičar

Nekaj posebnega so imeli na Dunaju koncem zadnjega šolskega leta. Ondotni nadškof in kardinal dr. Piffl je povabil vse letošnje prvoobhajance na dvorišče svoje škofovske palače. Zbralo se je okrog 4000 teh ljubeznivih malčkov. To je bilo vrvenje, ki se je pa namah poleglo, ko se je prikazala mogočna osebnost dunajskega nadpastirja v škrlatnih oblačilih. Kardinal je imel presrčen nagovor na te drobne prijateljčke božjega Učenika; navduševal jih je, naj bodo stanovitvi v dobrem in v ljubezni do Jezusa v tabernaklju.

In še, in še... Nепреvidnost, nevednost, lahkomišljenost, napačna radovednost: to so lastnosti otrok, zlasti takih, ki so brez pravega nadzorstva. Nič dobrega taki otroci ne zvarijo. Večinoma se izkoti iz takih revežev le kaj takega, kar peče in boli. Dobesedno to se je zgodilo v Zakli pri Gomilskem 21. oktobra tega leta. Lahkomiselnost otrok je povzročila požar. Časopisi so poročali: »Zažgali so otroci, igrajoči se z užigalicami.« To se zapiše in bere, udarec pa čutijo tisti, ki so prizadeti. Pa ne smemo zvrčati krivde samo na otroke, marveč morda še v večji meri na odrasle, ki premalo uče in svare, ki puste otroke brez varstva, ki zadosti ne pazijo na užigalice — posebno te bi morali pred otroško radovednostjo docela prikriti.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Mlin.

Kdor hoče priti v mlin, mora iti ob vodi.

Mlin melje, kar se mu naspè.

Kdor v mlinu dela, je bel.

Kdor v mlin hodi, se oprashi.

Mlin ne melje z včerajšnjo vodo.

Mlin ne melje z enim kamenom.

Če mlin nima vode, ne da moke.

Če mlin stoji, pa moke ni.

Ni mlina brez moke, ne človeka brez hibe.

Kdor prej v mlin prinese, prej melje.

Mimo mlina, ki ne klepeče, voda ne teče.

Mlin je redko brez otrobi.

Dobro v mlinu je to, da ne znajo vreče govoriti.

V slabem mlinu se tudi dobro žito slabo zmelje.

Božji mlini meljejo počasi, pa drobno.

Reki.

V mlinu se dvakrat pove.

Boš že še prinesel v moj mlin!

Vodo na svoj mlin napeljati.

Zadnje v mlin dati.

Naj mlin ropoče, kolikor hoče.

Drobiž.

Čuda izumrlih narodov. Kljub temu, da vedno napreduje zemljepisno in narodopisno preiskavanje v vseh področjih človeškega znanja, so vendar še na naši zemlji obširne pokrajine, ki so skoraj popolnoma nepreiskane. Tako je za južnim polarnim krogom še približno osem milijonov štirijaških kilometrov nepreiskanega sveta. Polotok Kola na Laponskem čaka še na raziskovalce, in čez tri milijone štirijaških kilometrov nepreiskanega ozemlja v Južni Ameriki obeta še presenetljiva odkritja. Ravno v Srednji in Južni Ameriki so našli v zadnjem času take reči, ki čudovito razsvetljujejo kulturo izumrlih narodov. V panamskih pragozdih je odkril angleški raziskovalec Rihard Marsch čudovito indijansko

pleme mongolskega tipa. Isti pogumni raziskovalec je našel v tistem kraju pleme belih Indijancev ter odkril razvaline velikanskega mesta, ki je cvetelo pred več kakor pet tisoč leti. Arheolog Thomas Guan, ki je odkril tajno mesto Majev v britanskem Honduram, se je vrnil k tem razvalinam, da bi jih natančneje preiskal, in upa, da bo našel v kakem grobu, ki je še pokrit z zemljo, rokopise, ki so jih pokopali z vsakim velikim knezom Majev vred. Iz rokopisov bi se učenjaki poučili o zgodovini in načinu življenja tega posebnega naroda. Tudi o drugih izginolih kulturah je slišal svet zadnji čas. Voditelj Rothschildove ekspedicije, Angus Buchanan, je našel v notranjosti Sahare mesto, sezidano iz soli, in je dal izpodbudo, da bi se preiskavalo še v drugih puščavah, zlasti v Aziji. Sredi Kine so našli lepo žensko pleme s kodrastimi, svetlimi lasmi, potomce naroda, o katerem se ni ohranilo niti ime. Na Becekr-Nihomski skupini Havajskih otokov so našli med razvalinami neznanega, v terasah zidanega mesta, ljudi tujega plemena nenavadne lepote. Na reki Fly na Novi Gvineji se je srečal kapitan Frank Hurley s plemenom ljudožrcev bronaste barve, pleme, ki spominja na stare Hebrejce. Rod belih divjakov so našli v ozemlju Unjamvezi v notranjosti Afrike, in po hribih ob dolini Mekonga v Indokini pleme, ki ne pozna nobenih bogov in čigar jezik obstoji samo iz nekakega petja posameznih glasov. V panamskem pragozdu so našli raziskovalci dobro ohranjeno mumijo deklice s kremplji na prstih nog in rok, iz česar je nastalo domnevanje, da je tam živelo v pradavnih dobah pleme, ki je bivalo na drevju. Vsa ta zanimiva odkritja izumrlih narodov so iz najnovejšega časa in dokazujejo, da je na zemlji še mnogo plemen iz prastarih kultur, o katerih še sanjali nismo.

1. Rešitev računske naloge v 4. številu.

Sin je star 20 let, oče pa 50. (Čez 10 let bo star oče 60 let, to je 3×20 let; pred 10 leti jih je imel 40, to je 2×20 let.)

2. Rešitev pravokotnika v 4. številki.

S	p	o	m	e	n	i	k
g	l	o	d	a	v	e	i
z	v	o	n	a	r	n	a
n	e	z	m	i	s	e	l
o	p	a	t	š	k	o	f
S	a	r	a	j	e	v	o
p	e	r	u	n	i	k	a

Debelo tiskane črke povedo imeni:
Slomšek – Ponikva

3. Rešitev podobnice v 4. številki.

Vse belo, bel je dol in breg.

Dve vrani in dve vrbi povesta, da je treba vzeti po eno črko na levi, potem eno na desni itd.

4. Rešitev skrivalice v 4. številki.

Človek je najbolj radodaren z dobrimi sveti. (Začni s črkami pri svečah, ki jih ne pokrivajo smrekove vejice in sicer pri vrhu. Nato pa vzemi črke nad svečami, ki jih pokrivajo pri sredi vejice, in jih pobiraj od spodaj navzgor.)

1. Skrita imena.

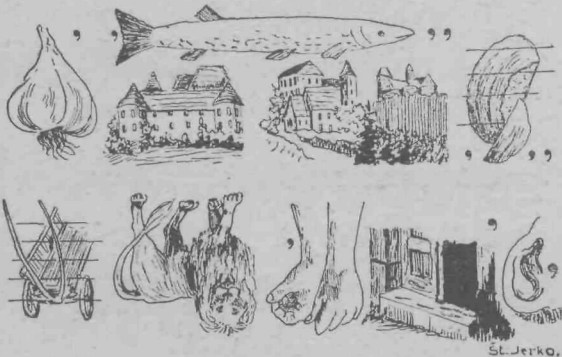
Naša prva dekla rada dela. A vse vam pusti v nemar ta naša druga dekla; njiva na klancu še zdaj ni okopana.

O groza! To je vendar naš Vrban, to ni Janez!

Zdaj je čas veselja in ne žalosti. —

Poiščite v teh stavkih devet ženskih imen.

2. Podobnica.

St. Jerko.

3. Računska naloga.

Sestavite številke od 1 do vsote 49 v sedem vrst tako, da kakorkoli vrste seštejete — navzdol, navzgor, počez — dobite vsoto 175. V vsako vrsto denite po sedem številki.

4. Konjček.

(Stric Jože.)

vi ;	kra-	mur	ce-
mi-	lo!	ko-	ni
gar	ži-	nje	ko-
	lost	svo-	
je	lje-	pol	kruh
živ-	de-	de-	ži
živ-	ta	ta	nja
li,	lje-	vi	lo,

A. Medved.

(Rešitev in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 10 dni po izidu lista — v prihodnji številki.) Objavijo se le imena rešilcev vseh zagonetk.

Listnica uredništva.

I. M. v G.: Ruske običaje februarja ali marca med Drobižem, drugo o priliki. Srčna zahvala za vse! — Z. M. v Z.: Vse prav in prijetno pisano, toda prevsakdanje. Z leti se povzpneš do zanimivejših snovi. Pismo drugič zadostno frankuj! Ako pošlješ rokopis kot tiskovino, pusti kuverto nezalepljeno in zunaj napiši: Tiskovina. — Joško M.: Bolj za odrasle. Preprosta mladina bi marsikatero besede ne razumela. — Jamski: Pesemca zanič, posetnica tudi, šaljivke prilično uporabimo. O čem je bil zadnji dopis? — A. S. v L.: Lepo opisano za šolsko nalogo; za tisk pa še premalo zanimivo. — G. S. v M.: Lepa hvala za dobro voljo, toda premalo opiljeno. — J. Z. v Ž.: Uspeha zdaj, žal, še ni. Toda le nadaljujte; z leti bo vedno boljše. Te mladostne poizkuse pa shranite: v dokaz vam bodo kesneje, koliko ste napredovali. — Maksimov: Prejeli. Lepa hvala. Objavimo.